

BERNARD Z CLAIRVAUX:*KÁZÁNÍ NA PÍSEŇ PÍSNÍ I A II*

(překlad M. KORONTHÁLYOVÁ,
 Praha: Krystal OP, 2009 a 2012. 524
 a 494 s. ISBN 978-8087183151
 a 978-8087183397)

Není pochyb o tom, že Bernardova kázání na Velepíseň představují jedno ze stěžejních děl vrcholné monastické teologie a také jednu ze základních přístupových cest pro studium monastické spirituality i středověké exegeze biblických textů. Je tudíž bezesporu velmi potěšitelné, že česká kultura a pochopitelně také teologie se mohou pochlubit opravdu profesionálním překladem tohoto zásadního díla. Překladatelka nás na počátku obou svazků upozorňuje, že při své práci vycházela zejména z verze v PL 183, col. 785–1198 a pochopitelně přihlížela k novější edici, za níž stojí medievistům dobře známé jméno J. Leclercqa z let 1957 a 1958. Zmiňováno je také německé bilingvní vydání (1994 a 1995) a prestižní edice v Sources chrétiennes 414 a 415 z let 1998 a 2000.

První svazek obsahuje dvě introduktivní studie. Ta první pochází od evangelického teologa Milana Balabána s poněkud provokativním titulem: „Píseň písní – světla erotických a mys-

tických ramp“ (I, s. 5–13). Autor nás seznamuje se současnými interpretačními trendy, v nichž se více méně propojují jak původní erotické významy s jinotajným popisem vztahu mezi Hospodinem a jeho lidem, tak mezi Kristem a jeho církví.

Ve druhé studii od Václava Ventury, „Svatý Bernard: Kázání na Píseň písní“ (I, s. 14–38) jsme nejprve přehledně a důkladně seznámeni s interpretační tradicí, která chronologicky předchází Bernardův počín, a to od Hippolyta přes Origena, Řehoře z Nyssy, Cyrila Alexandrijského, Nila z Ankyry, Hilaria z Poitiers, Ambrože, Řehoře Velikého, Isidora Sevilského, Bedu Ctihodného, Alcuina, Anselma až po Ruperta z Deutz. Následuje velmi důkladné uvedení četby vlastního Bernardova komentáře. Kolega Ventura nám poskytuje zasvěcené informace o významu tohoto tématu v Bernardově životě, o jeho pohnutkách k sepsání těchto kázání, o době vzniku celého díla. Velmi cenné je analytické vysvětlení základních tematik a symbolů, s nimiž se čtenář v tomto díle setkává. V závěru pak autor na základě své vlastní zkušenosti s daným textem konstatuje:

Nemohu než popřát čtenářům, aby vydrželi námahu a měli trpělivost prokopávat se k prameni živé vody

a inspirace v Bernardově textu. Ta námaha stojí za to. Podaří-li se nám nechat se strhnout jeho afektivní láskou, přeskočí-li na nás, zažijeme hlubokou proměnu v našem duchovním životě, rozšíříme si horizonty našeho poznání o jazyk lásky (s. 38).

Na jedné straně je třeba kvitovat s povděkem, že český překlad má bilingvní formu, takže zájemce může velmi pohodlně konfrontovat českou verzi s latinským originálem, což překladateli určitě usnadňuje jeho snažení. Česká verze, která musí nevyhnutelně obsahovat určité posuny, se tak vlastně stává klíčem k porozumění originálnímu znění. Na druhé straně ale tato jistě vědecky zcela korektní volba s sebou nese dvojnásobný rozsah celé publikace a také značné navýšení ceny takto editovaného díla, což ho zejména v současné ekonomické situaci pro mnohé zájemce činí ještě méně dostupným.

Recenzent takovéto edice je poněkud na rozpacích, protože se mu nabízí buď možnost věnovat pozornost vlastnímu překládanému dílu, nebo posuzovat samotný překlad. První možnost je ale v tomto případě vyřešena více než uspokojivě úvodem z pera kolegy Ventury. Pokud se jedná o vlastní překladovou práci, s velkým potěšením konstatuji, že si zaslouhuje opravdu hluboké uznání. Překla-

datelka to každopádně s Bernardovými texty neměla vůbec jednoduché. Problémy měla například již s tím, jak tlumočit samotné biblické citace, jejichž znění určitě nešlo přebírat z existujících českých verzí biblického textu. Bohatá symbolika, která není pro dnešního člověka vždy přímo srozumitelná, slovní hříčky, Bernardova vlastní vynalézavost a tvořivost, zkratka a dobře pestrá škála úskalí a překladatelských „trápidel“. Určitě není náhodou, že kolegyně Koronhályová věnovala tomuto vpravdě gigantickému úsilí více než pět let svého života. Každý, kdo tlumočil díla tohoto typu, ví velmi dobře, jak obtížné je někdy skloubit konkrétní detail s celkovým vyzněním smyslu dané pasáže. Proto platí, že všichni, kdo by chtěli kritizovat jednotlivinu, musejí brát v potaz také již zmíněnou smysluplnost kompozice nadřazeného celku. Není navíc žádným tajemstvím, že překladatel stojí často před volbou mezi několika alternativami, z nichž ani jedna není tou ideální. Zkratka a dobře, autorka překladu podle mého soudu dokázala velmi dobře skloubit věrnost předloze se srozumitelností a čtivostí české verze. Postavila tak most nejen mezi latinou význačného středověkého autora a dnešní podobou naší krásné mateřštiny, ale také mezi dvanáctým

a jedenadvacátým stoletím. Jedná se tudíž o úctyhodnou kulturní, lingvistickou a mentální mediaci, která si opravdu zaslouhuje velkou úctu. Zpřístupnění díla tohoto významu pochopitelně umožní řadu dalších analytických studií a hlubší poznání světa Bernardovy spirituality a teologie řadě odborníků, a především studentů na našich teologických fakultách.

Při pohledu na nepoměr mezi projevenou erudicí a vynaloženou námahou na jedné straně a ohlaselem ze strany veřejnosti i odborné obce na straně druhé, je člověk vystaven bezprostřednímu pokušení upadat do smutku, ba do beznaděje, protože opravdovým hodnotám je v naší společnosti souzeno pobývat výrazně na okraji zájmu. Vydání díla tohoto významu je tudíž také příležitostí kenoticky zakoušet neutěšenost stavu současné společnosti a její hroživou nekulturnost. Je jistě potěšitelné, že oficiální struktury jsou s to podpořit takovýto podnik ve formě výzkumného záměru, což však neznamená, že bychom se tím mohli uspokojit a nevnímat s bolestí v srdci to, co bylo konstatováno výše. V dané situaci nezbyvá než čerpat sílu a naději z víry v Pána a v jeho příslib, že pravou odměnu máme čekat na konci času právě od Něho, neboť tehdy vyjde naje-

vo, co má skutečnou hodnotu, a co jsou jen trapné a neúčinné plevy.

C. V. Pospíšil

MONIKA ULRICHOVÁ:

RŮZNÉ TVÁŘE SMRTI – VYBRANÉ KAPITOLY Z THANATOLOGIE

(Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. 143 s. ISBN 978-8070417430)

Doktorka Ulrichová v této knize prezentuje svoji upravenou disertační práci, kterou obhájila na Pedagogické fakultě UP v Olomouci v roce 2002. V té době také několik let pracovala na VOŠs Caritas, takže byla naší kolegyní, a proto se sluší věnovat jejímu publikačnímu počínu odpovídající pozornost. Nyní již řadu let úspěšně působí na Katedře kulturních a náboženských studií Pedagogické fakulty Univerzity v Hradci Králové.

Recenzovaná monografie má celkem sto čtyřicet tři stran a je rozčleněna do úvodu, dvou rozsahem nesouměrných částí a závěru. V úvodu nás autorka seznamuje s motivy volby tématu, s aplikovanou metodou a s rozvržením práce do celkem čtyř kapitol. Je jistě potěšitelné, že v pozadí volby tématu se nachází hluboká osob-